

DECLARACIÓ DE TORROELLA DE MONTGRÍ

(Per a la defensa del patrimoni cultural de la pedra en sec)

(Baix Empordà, Catalunya, Spain),

24 d'octubre de 2004

Els dies 23 i 24 d'octubre va tenir lloc a Torroella de Montgrí la IIa Trobada de Preservació del patrimoni de la pedra seca als Països Catalans. En aquesta trobada que va fer-se a l'equipament cultural de Can Quintana varen participar la majoria de persones i institucions que treballen en aquest tipus de patrimoni als Països Catalans i va emetre's la següent declaració.

Considerant que la cultura de la pedra en sec ha generat i modelat un dels paisatges més freqüents, comuns i alhora espectaculars i significatius dels Països Catalans i de la Mediterrània, i constitueix l'expressió eminent de la simbiosi de la Natura i l'Home;

Considerant que les tècniques de la pedra en sec han permès i permeten habilitar els territoris per a l'agricultura, ramaderia i silvicultura amb el mínim de recursos, amb el màxim d'eficiència, amb respecte pel medi ambient i de forma sostenible. De fet, la construcció en pedra en sec és el paradigma de la sostenibilitat;

Considerant les qualitats materials de la pedra en sec:

- Per la seva contribució destacada a la millora de la biodiversitat en constituir un hàbitat privilegiat per a la flora i la fauna
- Per la seva contribució decisiva a evitar o minimitzar la degradació i l'erosió dels sòls, el risc d'inundacions i a millorar l'aprofitament de l'aigua de les pluges
- Per la seva contribució al manteniment general dels paisatges, al seu ordenament, estructuració i diversitat, el que de retruc implica una disminució del risc d'incendis forestals

Considerant les qualitats immaterials de la pedra en sec que més enllà de les seves estructures, construccions i espais, integra una densitat enorme de tècniques, coneixements, habilitats, maneres d'utilització i interpretació per part de cada comunitat, lligades al medi tant com a les tradicions i expressions intangibles de les seves poblacions;

Considerant que la pedra en sec constitueix un paisatge cultural dens, complex i divers que només pot ser entès, estudiat, protegit i gestionat a partir d'unitats contextuais, materials i immaterials, insegregables.

Reconeixent a la tècnica de la pedra en sec un caràcter i potencial plenament actuals i vigents, tant des d'un punt de vista mecànic i arquitectònic com paisatgístic i estètic que la fan apta per poder continuar sent utilitzada ja sigui en la conservació del patrimoni existent de la pedra en sec com en expressions i projectes innovadors, atès la seva capacitat d'oferir solucions tècnicament adequades i sostenibles;

Considerant que el patrimoni de la pedra en sec constitueix un actiu cultural de primera magnitud i un potencial mediambiental i econòmic important lligat tant a la producció agrícola, ramadera o silvícola com al mercat del turisme cultural;

Considerant que el nou caràcter multifuncional, multisectorial i integrat de l'agricultura,

la ramaderia i la silvicultura, ha d'estar íntimament lligat al desenvolupament equilibrat del territori rural, a la millora de la qualitat de vida i a la valorització i protecció del seu patrimoni cultural i mediambiental;

Reconeixent als paisatges de la pedra en sec la seva capacitat com a ponts culturals transfronterers i com a camps privilegiats de cooperació entre persones i cultures, de solidaritat i de cohesió, i com a espais per compartir i participar;

Considerant la gran fragilitat d'aquest patrimoni cultural i les importants amenaces que graviten sobre ell, com són el seu desconeixement, la falta d'inventaris, les aproximacions objectuals, el seu caràcter aparentment modest, la seva freqüent inserció en àrees rurals deprimides i despoblades, la falta de manteniment, la consideració de paisatge marginal a efectes de projectes d'infraestructures o d'ordenament del territori, la seva sovintejada desvinculació de les decisions i polítiques sectorials;

Tenint en compte els textos jurídics existents a nivell internacional en els àmbits de la protecció i la gestió del patrimoni natural i cultural, del paisatge, de l'ordenament del territori, de les polítiques agràries, de l'autonomia local i de la cooperació transfronterera;

Reclamen:

Que les Institucions públiques i privades, polítiques, acadèmiques, professionals, empresarials, sindicals, a tots els nivells i en els àmbits de les seves competències:

1. Integrin, des del inici, com un paràmetre major, les exigències de la protecció i valorització dels paisatges de la pedra en sec, sense tractar-los de manera fraccionaria i residual, en les seves polítiques i tots els seus projectes d'ordenament del territori, d'infraestructures, d'agricultura o de qualsevol altre que afecti a la integritat d'aquests paisatges o pugui modificar-los de manera indesitjable. La conservació dels paisatges de la pedra en sec ha de ser considerada no com un problema marginal sinó com un objectiu principal de l'ordenament del territori
2. Vinculin, de manera sistemàtica i ineludible, qualsevol tipus d'ajuda a activitats productives o econòmiques dutes a terme en paisatges de la pedra en sec, a altres ajudes concordants i simultànies destinades a la conservació, restauració i manteniment d'aquests paisatges i de tots i cadascun dels elements que els constitueixen
3. Fomentin i adoptin les mesures legislatives, administratives, financeres i educatives per tal de millorar el coneixement, l'estudi, la difusió i la protecció integrada del patrimoni de la pedra en sec
4. Fomentin l'educació de la població en l'àmbit del patrimoni cultural i en particular en el de la pedra en sec
5. Donin suport, amb iniciatives legals, econòmiques, amb recursos tècnics o altres, estimulant el voluntariat, a les associacions, fundacions, organitzacions, plataformes cíviques de tot tipus que treballen en la defensa, en general, de la pedra en sec, reconeguin de manera explícita la seva importància, utilitzin les seves capacitats i treball i impulsin la seva participació en projectes i programes
6. Fomentin els programes de formació tant a nivell universitari, integrant les

qüestions del patrimoni i de la pedra en sec en particular, en els programes curriculars d'arquitectura, urbanisme, paisatgisme, enginyeria, geografia, història, arqueologia, antropologia, agronomia, forests, gestió i turisme cultural, com a nivell professional i artesanal, per tal que tots els actors implicats prenguin consciència del gran valor cultural que significa el patrimoni de la pedra en sec i adquireixin les eines i els coneixements necessaris per a intervenir-hi de manera adequada i fomentar l'ús d'aquesta tècnica i material

7. Adoptin les iniciatives legals o les accions de patrocini pertinents perquè mitjançant desgravacions fiscals i ajudes econòmiques a disposició dels poders locals i propietaris privats o amb accions diverses de suport i ajut respectivament, es posin en pràctica accions incentivadores eficaces per a la conservació del patrimoni de la pedra en sec. Des d'un punt de vista legal i econòmic, cal primar la conservació, restauració o rehabilitació del patrimoni de la pedra en sec davant del seu enderroc i substitució i fomentar la utilització i reutilització d'allò existent com a foment d'una política de desenvolupament sostenible
8. Donin la màxima transparència i publicitat a tots els projectes que d'una o altra manera puguin afectar els paisatges de la pedra en sec per tal que puguin ser analitzats i si escau esmenats per les comunitats afectades abans de la presa de decisions i fomentin la democràcia participativa
9. Impulsin les mesures legals i econòmiques escaients que permetin el desenvolupament d'un mercat de treball important lligat als oficis i treballs relacionats amb la pedra en sec per tal de contribuir al impuls i diversificació de les economies locals i a l'augment de sortides professionals i dels seus índex d'ocupació
10. Que donin ple suport als objectius d'aquesta Declaració i posin tot el compromís i els mitjans necessaris per assegurar-ne la seva aplicació

Amb la intenció de reforçar el seguiment d'aquesta Declaració, promoure accions que la mantinguin present davant les institucions i altres actors i estimular iniciatives que reforcin la seva aplicació, s'acorda, per unanimitat, la creació d'una Coordinadora d'entitats de defensa de la pedra en sec als Països Catalans. Aquesta Coordinadora, la estructura i seu de la qual es definiran en un termini de tres mesos a comptar de la data d'aquesta Declaració, s'encarregarà també d'afavorir els intercanvis i la creació de xarxes transnacionals entre estructures amb finalitats similars.